

Cristina Gavriluță,
Socioantropologia fenomenelor divinatorii,
Iași, Editura Institutul European, 2009, 280 p.

Există în România o suprasaturație de prezență a misticului și magicului în sfera mediatică, așa după cum există și o suprasaturație de prezență a teologicului și a manifestărilor eclesiastice în sfera publică. Adesea referințele și practicile magice și religioase ne intrigă prin mediatizarea lor repetată, iar uneori prin nivelul subcultural al prezenței lor. Pe acesta îl simțim deseori ca pe o formă de violență. Nici literatura esoterică, mistică și magică nu se lasă mai prejos, relevând, parcă, un efort aproape conștient de a se situa undeva la granița dintre sublimul spiritual și grotescul unor scrieri mimetice, adesea îndoielnice. Totodată, nu putem face abstracție de faptul că disciplinele antropologice, cele sociologice sau cele de studii culturale dezvoltă în universități o nouă atitudine față de teoretizarea și cercetarea de teren a acestor fenomene, după modelul studiilor religioase interdisciplinare pe care le găsim în literatura academică occidentală.

O astfel de abordare cu un suflu înnoitor în cercetarea științifică a fenomenelor magice și a practicilor divinatorii este cartea *Socioantropologia fenomenelor divinatorii*, apărută în Iași, la Editura Institutului European și semnată de Cristina Gavriluță, conferențiar la Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Năzuind la o abordare originală, autoarea utilizează o metodă de analiză și culegere a informațiilor convingătoare, punând în joc un sistem conceptual și argumentativ menit să aducă nuanțe noi de conținut. Totodată, autoarea oferă un foarte bun repertoriu al practicilor divinatorii, cu claritatea și cu

exactitatea unui om de știință deprins cu studiul îndelungat și pasionat al fenomenelor pe care le supune investigației.

Două aspecte ne rețin atenția la o lectură, oricât de sumară, a acestei cărți. Mai întâi faptul că în cercetarea sa Cristina Gavriluță este preocupată de dimensiunea epistemologică a fenomenului divinatoriu. Deși analizează divinația în cheie epistemologică, autoarea îi conferă un alt orizont decât cel al științei, unul care implică, pe lângă o structură logică internă, bazată pe experiment și observație, și întregul arsenal de credințe și de trăiri sub semnul sacrului pe care le poate pune în joc o anumită comunitate. În al doilea rând, de o deosebită importanță considerăm că este preocuparea pentru cercetarea dimensiunilor socio-antropologice ale fenomenului. Trebuie subliniat faptul că explorarea acestei dimensiuni este partea cea mai importantă a cărții și este contribuția cu adevărat valoroasă pe care autoarea o reîmprospătează cu mijloacele proprii cercetării științifice.

Cristina Gavriluță poate afirma cu îndreptățire că cercetarea sa umple un gol în literatura de specialitate sociologică și antropologică de la noi. Ea reușește, cu o măiestrie deosebită, să pună în evidență dinamica gândirii simbolice, a simbolismului social în actul divinatoriu, recurgând la un aparat bibliografic deosebit de convingător și asimilând, într-o manieră originală, modelele de reprezentare din analizele lui Marcel Mauss, din practicarea hermeneuticii negative, din analizele la tehnicile/reprezentările magice și mistice ale lui Moshe Idel și din explicarea mecanismelor de tip combinatoric, așa cum le regăsim în cercetările lui Ioan Petru Culianu.

La aceasta se adaugă un bogat material care aduce împreună gândirea unor autori ca Marc Auge, Ernest Bernea, Roger Caillois, Mircea Eliade, Ion Ciubotaru, Gilbert Durandt, Achim Mișu, Antoaneta Olteanu, Mircea Vulcănescu ș.a.

Folosind un material bibliografic reprezentativ și cercetări proprii relevante, Cristina Gavriluță explică, într-o modalitate adecvată, modul în care supraviețuiesc o serie de practici străvechi, modul în care acestea se adaptează la necesitățile mereu în schimbare ale omului contemporan. Un plus de înțelegere ne este adus de aplicațiile la mediul social și cultural românesc care ne ajută să afirmăm că una dintre trăsăturile esențiale ale noului tip de religiozitate, care capătă o răspândire tot mai largă la români, este ceea ce, într-un context mult mai delimitat, autoarea numește „gnoza ca tentație a ocultului”.

Delimitându-se de resursele pe care se bazează asemenea fenomene, cartea de față ne oferă o abordare teoretică și practică a unui fenomen cultural și social care ajunge să fie exploatat de o literatură de mână a doua, într-o manieră care ne îngreunează accesul la semnificațiile profunde, comunitare și individuale pe care practicile divinatorii le presupun.

Spre deosebire de astfel de abordări, Cristina Gavriluță plasează fenomenul divinatoriu din spațiul românesc pe fundalul universal al practicilor divinatorii cu scopul de a evidenția puritatea ancestrală a acestor preocupări păstrate ca forme de religiozitate populară la români. Demersul teoretic propus de Cristina Gavriluță surprinde fațetele multiple ale divinației. Ea poate fi „fapt religios, filosofie, cunoaștere, știință, artă, practică, superstiție sau kitsch religios”. Este încărcată de pozitivitate și de negativitate în același timp. Toate aceste ipoteze pot fi întâlnite în diverse etape ale istoriei culturale, regăsindu-se și la nivelul așteptărilor, valorizărilor și practicilor omului contemporan.

Cred că autoarea este îndreptățită să afirme că, deși uneori percepem fenomenul divinatoriu ca o practică degradată și ca o formă de gândire slabă în raport cu teologia tare,

nu înseamnă decât că ne circumscriem unei dialectici firești în logica divinatorie, care înseamnă de fapt „a regândi și recompune realitatea și legăturile sociale, uzitând de mereu aceleași coordonate”, dar dând răspuns unor întrebări diferite cu privire la percepția a ceea ce este semnificativ în lume și asupra a ceea ce înseamnă o relaționare autentică cu alteritatea.

În acest context, un aspect important ce reține atenția autoarei este dimensiunea simbolică a faptelor studiate. Un merit deosebit al cărții este maniera științifică în care Cristina Gavriluță teoretizează prezența unui sistem de reprezentări colective care leagă epocile și dau impresia unei continuități la nivelul structurilor existențiale, dincolo de asumarea unilaterală a unor teorii, mai mult sau mai puțin discutabile, cum ar fi cele legate de prezența arhetipurilor, a memoriei și psihicului colectiv, sau alte structuri teoretice esențialiste. Divinația este analizată ca fenomen social care dă seama asupra a ceea ce este profund și specific uman. Foarte important ni se pare, pentru a înțelege demersul Cristinei Gavriluță, faptul că, la începutul părții în care invocă modelul propus de Andre Bouche-Leclercq, plasează ca fundal al discursului său ideea că, în fapt, divinația „arată că suntem situați într-un univers plin de semne și semnificații, ale cărui înțelesuri ascunse așteaptă să fie descoperite și deciptate”.

Cristina Gavriluță demonstrează că stăpânește o arie de cunoaștere vastă a fenomenului divinatoriu și a elementelor complementare care concură la dezvoltarea, întreținerea, degradarea și restaurarea acestuia. Transpare cu claritate capacitatea specială de a integra istoric fenomenul, de a face corelații între structuri mentale din diverse epoci, spre a utiliza întregul conținut ca material explicativ pentru ceea ce se întâmplă cu fenomenul divinației în condițiile societății globalizante.

Una dintre cele mai importante provocări ce poate fi desprinsă din cartea autoarei este : cum să cuprindem și să cercetăm obiectiv, științific, un fenomen care implică o foarte

mare doză de subiectivitate, pe un fond de eflorescențe simbolice care comportă o suită complexă de interpretări?

Cristina Gavriluță reușește, într-un mod foarte echilibrat, să pună în evidență provocarea intelectuală pe care și-a asumat-o pe parcursul cercetării sale. Rezultatul este unul remarcabil prin calitatea informației prelucrate, prin bogăția documentației, prin justetea remarcilor autoarei. Ea cercetează divinația cu obiectivitatea omului de știință. Ordonează diferitele tipuri de referințe bibliografice, aduce în discuție, critică perspectivele unor

autori din diverse școli de gândire printr-o interpretare personalizată și convingătoare.

Dacă la toate acestea adăugăm și faptul că lucrarea este prefațată de savantul Moshe Idel, un fin exeget al misticii, al magiei, al tehnicilor divinatorii, al religiozității și culturii în general, avem un motiv în plus să credem că suntem în fața unui produs academic ce trebuie privit ca un punct de referință obligatoriu în literatura socio-antropologică de la noi. Este primul din noua serie de „Antropologie” inițiată de Editura Institutul European din Iași.

Sandu Frunză